

21 Pensionssparavdrag

21.1 Villkor för avdragsrätt

Avdrag får enligt 59 kap. 2 § göras för

- premier för pensionsförsäkring som den skattskyldige äger och för
- inbetalningar på pensionsspararens eget P-sparkonto.

Pensionssparavdrag enligt 59 kap. får inte göras för tjänstepensionsförsäkring. Om arbetsgivares avdragsrätt för tryggnad av pensionsutfästelser se 28 kap. IL och HL del 3 avsnitt 11 Arbetsgivarens pensionskostnader.

Avdrag får inte göras för pensionsförsäkring som förvärvats genom bodelning under äktenskapet utan att det pågått något mål om äktenskapsskillnad.

21.1.1 Avdragsgrundande inkomster

Generell begränsningsregel

Avdraget får inte överstiga summan av följande inkomster för beskattningsåret eller för året före beskattningsåret om inkomsten då var större,

- överskott av tjänst, dvs. netto efter kostnadsavdrag. Härmed avses inte enbart lön m.m. utan även livränta, pension, periodiskt understöd m.m.. Intäkt av förbjudna lån (se avsnitt 17.2.36) och inkomster från fåmansföretag som ska tjänstebeskattas (se HL del 3 avsnitten 9–19) ska inte räknas med.
- överskott av aktiv näringsverksamhet före avdrag för eget P-sparande, särskild löneskatt på pensionskostnader avseende sådant sparande och avsättning för egenavgifter (se HL del 2 avsnitt 23).

Bosättning i Sverige endast del av året

Om den skattskyldige har varit obegränsat skattskyldig i Sverige under endast en del av beskattningsåret, medges avdrag för P-sparande bara i den mån det belöper på denna tid (59 kap. 16 § IL). Detta gäller även om själva betalningen skedde då utbetalaren inte var bosatt i Sverige. Betalningen måste dock ha skett under beskattningsåret. Om avdrag sker i inkomstslaget kapital gäller inte denna begränsningsregel.

Tjänstepensionsförsäkring

Avdrag får inte göras för privat sparande i en pensionsförsäkring som ägs av arbetsgivare. Det finns också begränsningar i arbetsgivares avdragsrätt för premie för tjänstepensionsförsäkring. Dessa frågor behandlas i HL del 3 avsnitt 11. Här ska dock nämnas att värdet av premie avseende tjänstepensionsförsäkring, dvs. som arbetsgivare betalar, inte utgör skattepliktig inkomst för den anställda, oavsett om arbetsgivaren får avdrag för premien eller ej (11 kap. 6 § IL).

Försäkring felaktigt tecknad som tjänstepension

Avdrag medges inte för premier avseende en pensionsförsäkring som felaktigt har tecknats som tjänstepensionsförsäkring av enkelt bolag, partrederi, EEIG eller handels- eller kommanditbolag och avser delägare i nyss nämnda företagsformer. Av praktiska skäl godtas emellertid att ändringar i avtalet görs för det räkenskapsår, som taxeringen avser. En försäkring som ett handelsbolag tecknat som "tjänstepensionsförsäkring" med en delägare som försäkrad och förmånstagare blir enligt IL att anse som en kapitalförsäkring.

Vid det fall att en person tidigare varit anställd hos en ovan nämnd arbetsgivare och sedan blivit delägare, kan av praktiska skäl avdrag medges första året, varefter försäkringen ska ändras till en privat pensionsförsäkring.

I vissa fall kan en delägare ha en fortsättningsförsäkring från ett tidigare anställningsförhållande, vilket är att anse som en privat pensionsförsäkring. Här bör Skatteverket se till att kontrolluppgift lämnas från försäkringsgivaren.

Avdragsberäkning

Avdraget beräknas antingen på inkomster under beskattningsåret eller på inkomster året närmast dessförinnan. Avdraget får uppgå till ett halvt prisbasbelopp (19 650 kr för år 2004) samt dessutom i fråga om;

Aktiv näringsverksamhet

- aktiv näringsverksamhet med ytterligare högst 35 % av överskottet före vissa avdrag enligt ovan, dock med högst 10 prisbasbelopp (393 000 kr) utöver ett halvt prisbasbelopp,

Ej pensionsrätt i anställning

- inkomst av anställning, om den anställda helt saknar pensionsrätt i anställning med ytterligare 35 % av anställningsinkomsten, dock med högst 10 prisbasbelopp utöver ett halvt prisbasbelopp. En person som i huvudsak saknar pensionsrätt i anställning kan efter dispens medges ett sådant högre avdrag.

Tjänst

- överskott av tjänst i övriga fall (undantag intäkt av förbjudet lån, se avsnitt 15.2.34, och vissa inkomster från fåmansföretag, se HL 3 avsnitt 9–10) med, förutom ett halvt prisbasbelopp, 5 % av den del av överskottet som överstiger 10 men inte 20 prisbasbelopp.

Tjänst och näringsverksamhet

Det avdrag som avser ett halvt prisbasbelopp dras av som allmänt avdrag av den som enbart har inkomst av tjänst. Den som har både inkomst av tjänst och näringsverksamhet får fritt fördela detta avdrag mellan allmänt avdrag och avdrag i näringsverksamheten. För den som enbart har näringsverksamhet görs detta avdrag i näringsverksamheten.

Avdragsutrymme vid 2005 års taxering

Avdragsutrymmet kan vid 2005 års taxering beräknas på följande sätt för skattskyldig med inkomst av aktiv näringsverksamhet resp. tjänst.

För inkomsttagare som enbart har inkomst av aktiv näringsverksamhet är avdragsutrymmet följande.

Avdragsgrundande inkomst, kr	Avdragsutrymme, kr
- 30 230	Hela inkomsten
30 230 - 1122 856	19 650 + 35 % av inkomsten
1122 857 -	412 650

För inkomsttagare som enbart har inkomst av tjänst är avdragsutrymmet följande. Inkomst upp till 20 prisbasbelopp (pbb) (786 000 kr) utgör beräkningsunderlag.

Avdragsgrundande inkomst, kr	Avdragsutrymme, kr
- 19 650	Hela inkomsten
19 650 - 393 000	19 650
393 000 - 786 000 (20 pbb)	19 650 + 5 % av inkomsten över 393 000 (eller 5 % av hela inkomsten)
786 001	39 300 (5 % av 20 pbb)

Om inkomsten av tjänst hänför sig till anställning och den skattskyldige helt saknar pensionsrätt i anställning, varmed här menas att han endast har rätt till allmän pension enligt lag och ingen rätt till tjänstepension, är avdragsutrymmet följande.

Avdragsgrundande inkomst, kr	Avdragsutrymme, kr
- 30 230	Hela inkomsten
30 230 - 1 122 856	19 650 + 35 % av inkomsten
1 122 857 -	412 650

Årsskiftesbetalningar

Allmänt avdrag för premie för P-försäkring och inbetalning på P-sparkonto medges för det beskattningsår då betalning skett. Några särskilda regler gäller inte för betalningar kring ett årsskifte. Regeringsrätten har i dom RÅ 2003 ref. 43 beslutat, att om en inbetalning sker i bankkassa via bankgiro den 30 december år 1 och betalningen bokförs hos försäkringsbolaget den 4 januari år 2, anses betalningen av premien har skett under år 1.

Beträffande avdrag i näringsverksamhet se vidare HL del 2 avsnitt 23.

Enligt Svenska Livförsäkringsbolags Skattenämnd (1986:4) anses en premie betald den dag betalning skett i ett försäkringsbolags kassa eller i bank- eller postkassa, den dag ett gireringsuppdrag belastat aktuellt girokonto eller då check eller annat betalningsmedel kommit in till bolagets huvudkontor.

21.1.2 Avdrag ett senare beskattningsår

Förskjutning av avdrag till nästa beskattningsår

Bestämmelserna om förskjutning av avdrag finns i 59 kap. 7 § IL.

Om en skattskyldig har betalat större P-försäkringspremier eller gjort större inbetalningar på P-sparkonto än som är avdragsgilla, som allmänt avdrag eller i näringsverksamhet, får han utnyttja det överskjutande beloppet vid taxeringen för det påföljande beskattningsåret. Avdraget för P-sparande ska emellertid då i första hand medges för belopp som har betalats under det senare beskattningsåret. Därefter medges avdrag för föregående års icke avdragna betalningar, eller en del därav. Förutsättning för detta är att det sammanlagda avdraget ryms inom ramen för avdragsgillt belopp för detta senare år.

Begränsningsregel och avdrag senare år på grund av denna regel

I 59 kap. 17 § IL finns ytterligare en regel om avdragsrätten. Denna innebär att allmänt avdrag för P-sparande inte medges med större belopp än skillnaden mellan summa överskott av tjänst och näringsverksamhet minskat med andra allmänna avdrag än pensionssparavdrag. Om en del av P-sparandet som inte kan utnyttjas på grund av denna regel samtidigt som sparandet rymts inom avdragsutrymmet, får dock resterande del dras av senast vid taxering för sjätte beskattningsåret efter det år då beloppet betalades. Inte heller i detta fall får emellertid avdraget överstiga skillnaden mellan den redovisade inkomsten och övriga allmänna avdrag men det behöver inte rymmas inom avdragsårets avdragsutrymme.

21.2 Dispens

Dispensregler

Skatteverket kan i vissa speciella fall medge dispens från bestämmelserna om avdrag för P-sparande (59 kap. 8 § IL). En skattskyldig kan då få rätt till ett större avdrag än vad de vanliga reglerna medger. Skatteverkets beslut får överklagas hos Länsrätten och därefter får sökas prövningstillstånd hos KR.

Bestämmelserna om sådan dispens gäller

- skattskyldig med avdragsgrundande inkomst i inkomstslaget tjänst och som i huvudsak saknar pensionsrätt i anställning,

- skattskyldig som drivit näringsverksamhet, direkt eller genom bolag, och som har upphört med driften av denna utan att ha skaffat sig betryggande pensionsskydd,
- sådant dödsbo som enligt 58 kap. 9 § IL har fått dispens av skatteverket att sättas in som försäkringstagare till P-försäkring. P-sparkonto får inte användas i detta fall.

Av bestämmelserna i 59 kap. 9–12 §§ IL framgår hur avdraget för P-sparande beräknas i dessa dispensfall. Av 59 kap. 15 § IL framgår att detta avdrag i vissa fall kan hänföras till inkomstslaget kapital. Dispensfrågorna är också behandlade i HL del 2 avsnitt 23.

21.3 Övergångsbestämmelser om pensionsförsäkringar

Övergångsbestämmelser till 1969 års lagstiftning

Under åren 1969–1975 fanns en möjlighet för RSV (rättsnämnden) att förklara att en utländsk försäkring skulle anses utgöra en P-försäkring i KL:s mening (2 kap. 16 § ILP). Nämnden meddelade ungefär 100 sådana dispenser. Dessa försäkringar anses som pensionsförsäkringar enligt de bestämmelser som gällde för sådana t.o.m. år 1975.

Utländska försäkringar före 1969

Försäkring som har tecknats i utomlands bedriven försäkringsrörelse före den 1 januari 1969 kunde enligt äldre regler ha varit att anse som en P-försäkring. En sådan försäkring ska fortfarande anses utgöra en P-försäkring till den del premierna har betalats före detta datum. Reglerna om detta återfinns i 2 kap. 6 § ILP. Om premier betalats såväl före som efter den 1 januari 1969 blir utfallande belopp med andra ord delvis skattepliktiga.

Försäkringar före den 21 januari 1975 och före 1976

För pensionsförsäkring som tagits på grund av ansökan som kommit till försäkringsbolagets huvudkontor senast den 20 januari 1975 gäller att avdrag kan medges med högre belopp än det avdragsutrymme som finns enligt 59 kap. 3–6 §§ IL, dock med högst 25 000 kr (2 kap. 10 § ILP). Denna övergångsregel kan alltså tänkas vara aktuell eftersom avdraget i många fall är begränsat till ett halvt prisbasbelopp. Observera dock att försäkringsavtalet ska vara ingånget för 30 år sedan eller mer. Om regeln tillämpas kan avdrag inte dessutom medges enligt ordinarie avdragsutrymme.

De kvalitativa regler som infördes 1975 tillämpas på försäkringar för vilka ansökan om tecknande har kommit in till försäkringsgivarens huvudkontor efter utgången av år 1975. Villkoren i försäkringar som tecknats t.o.m. 1975 fick ändras enligt äldre regler, om ändringen skedde senast under år 1976.

Ändring av försäkringsavtal, som innebär ökad premieförpliktelse totalt sett eller tidigareläggning av premiebetalning, ska anses

som ett nytt avtal. Senareläggning av premierna godtas däremot. Ett sådant nytt avtal beträffande s.k. gammal försäkring innebär att de år 1975 införda reglerna ska följas för att inte avskattning ska ske (2 kap. 11 § ILP).

Bestämmelserna för äldre pensionsförsäkringar gäller även för utländska försäkringar som godtagits av RSV (Rättsnämnden) enligt 1969 års lagstiftning och som gällde försäkringar meddelade före 1976.

**Premier för
vissa andra
försäkringar**

Allmänt avdrag medges inte för premier och andra avgifter för kapitalförsäkring, sjuk- och olycksfallsförsäkring m.fl. dylika försäkringar. En sjukförsäkring kan emellertid tecknas i den ordningen att den uppfyller kraven på P-försäkring. Därvid gäller vanliga avdragsregler för premierna.

Sjuk- och olycksfallsförsäkringar som tecknats före den 1 januari 1988 kan ha tagits i samband med tjänst även om den anställda ska betala premie (31 § anv. p. 1 st. 21 KL i dess lydelse intill den 1 januari 1988; 2 kap. 18 § ILP). Den anställda har i sådant fall avdragsrätt vid beräkning av inkomst av tjänst. För sådana sjuk- och olycksfallsförsäkringar som tecknats 1988 eller senare är det en förutsättning att arbetsgivaren ska betala hela premien om försäkringen ska kunna anses tagen i samband med tjänst. En förutsättning för att en sjuk- och olycksfallsförsäkring ska anses tagen i samband med tjänst är vidare att detta meddelats försäkringsgivaren.

22 Sjöinkomst

8 kap. 23 § IL
 11 kap. 4–5 § IL
 12 kap. 4 § IL
 64 kap. IL
 65 kap. 11 § IL
 prop. 1995/96:227

Sammanfattning

Med sjöinkomst avses i skattelagstiftningen inkomst ombord på fartyg som av Skatteverket klassificerats till närfart eller fjärrfart. Sådan inkomst ger rätt till sjöinkomstavdrag och skattereduktion för sjöinkomst.

Begreppet sjöinkomst kan dock i allmänt språkbruk även avse

- inkomst på svenskt fartyg i inre fart. Sådan inkomst är inte sjöinkomst i skattehänseende utan landinkomst och beskattas därför enligt allmänna regler. Sjöinkomstavdrag/ skattereduktion medges inte och
- inkomst på utländskt fartyg (i den mån det inte likställs med svenskt handelsfartyg). Sådan inkomst är också landinkomst och beskattas enligt huvudregeln i Sverige om inte skatteavtal säger annat. Sjöinkomstavdrag/skattereduktion medges inte. Skattebefrielse kan dock under vissa förutsättningar ske enligt den s.k. 183-dagarsregeln för sjömän (jfr avsnitt 22.6).

I det följande behandlas sjöinkomst i närfart/fjärrfart. Där framgår vad som avses med närfart, fjärrfart, sjöinkomstavdrag/ skattereduktion och inre fart. Ett avsnitt om utländskt fartyg finns också.

Bakgrund
Sjömansskatten
har avskaffats

Lagen om sjömansskatt upphörde att gälla vid utgången av 1997. Den innebar att sjömän betalade en definitiv statlig källskatt och att sjömän inte skulle lämna inkomstdeklaration för sina sjöinkomster. Sjömän i närfart eller fjärrfart ska fr.o.m. 1998 (taxeringsåret 1999) lämna självdeklaration och beskattas i hemortskommunen för sin sjöinkomst. Alla kontanta ersättningar och förmåner, förutom fritt logi på fartyg och vissa fria resor till och från tjänstgöringsfartyg, är skattepliktiga enligt IL.